

Hur försäkring fungerar

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Så fungerar försäkringar _____ 4

Lite närmare om hur försäkringar fungerar _____ 6

Vad kan försäkras? _____ 13

Varför behöver vi försäkringar? _____ 17

Regelverken är viktiga _____ 20

Försäkringar spelar en viktig roll i samhället. Försäkringsbranschen tillgodoser behovet av ekonomiskt skydd som gör att enskilda kan känna sig trygga i vardagen och att företag vågar satsa på sin verksamhet.

Hur en försäkring fungerar är för många ganska oklart. Den här broschyren förklarar hur försäkringar fungerar och vilket värde de tillför enskilda och samhället i stort.

Så fungerar försäkringar

Försäkring handlar om att dela risker. En försäkring överför risken för en ekonomisk förlust från en person eller ett företag till ett försäkringsföretag genom att försäkringstagaren betalar en premie till försäkringsföretaget.

Försäkring är ett sätt att minska osäkerhet. Genom att köpa en försäkring till en fastställd premie kan risken för en mycket större ekonomisk förlust undvikas. Konsekvenserna av en händelse blir då mindre allvarliga för den enskilde.

Så att dela risker är nyckeln?

Ja, kostnaden för en förlust kan genom försäkring fördelas på de försäkringstagare som ingår i ett försäkringskollektiv. Tänk dig en hemförsäkring som innehåller skydd mot brand. När man fördelar risken för brand mellan alla som har en hemförsäkring så fördelas även de stora kostnaderna som en brand skulle medföra för en enskild. Den genomsnittliga kostnaden för en hemförsäkring är relativt låg eftersom endast ett litet antal av dem som ingår i kollektivet kommer att drabbas av en brand.

Priset för försäkringen måste ligga på en sådan nivå att den enskilde är beredd att betala premien hellre än att behöva riskera att drabbas av de höga kostnader som uppstår om en olycka skulle inträffa. Premien som varje försäkringstagare betalar ska spegla den risk som just den försäkringstagaren för med sig in i kollektivet. Ju högre risk, desto högre premie.

Hur beräknas en försäkringspremie?

Försäkringsföretaget använder sig av statistik för att så noggrant som möjligt beräkna risken för att den oönskade händelsen ska inträffa. Risken beräknas för varje försäkringstagare. Ju större kollektiv av försäkringstagare desto mer exakt går det att beräkna sannolikheten för att

---

en händelse ska inträffa. Den premie som varje försäkringstagare betalar baseras på dessa beräkningar.

Även unika och ovanliga risker – som att en professionell fotbollsspelare skadar sina ben – kan gå att försäkra, men premierna blir då jämförelsevis höga eftersom underlaget för att beräkna risken är mer osäkert.

För att försäkringsföretaget ska vara säker på att klara de krav på ersättning som kan komma måste det ha ett reservkapital.

Försäkringar skyddar enskilda personer och företag mot risken för oförutsedda händelser. Det är en överföring av risk där några få försäkringstagares förluster betalas gemensamt av alla försäkringstagare. Idealt betalar varje försäkringstagare en premie som baseras på den risk som just den försäkringstagaren tillför försäkringen.

Lite närmare om hur försäkringar fungerar

Försäkringar är – även om grundprincipen är enkel – en avancerad mekanism för att fördela olika former av risker.

Försäkringar har utvecklats under många århundraden. Det började med enkla sjöfartsförsäkringar där handelsmän kom överens om att dela på kostnaderna för de förluster som inträffade. Problemet med systemet var att det fanns kvar ett osäkerhetsmoment eftersom handelsmännen inte visste hur mycket de skulle behöva betala förrän efter att förlusten inträffat. Dagens försäkringar innebär att en försäkringstagare vet exakt i förväg hur mycket som ska betalas i premie för försäkringen. Den vetskapen har ett stort värde för enskilda personer, företag och samhällsekonomin.

Samhället skulle fungera sämre utan försäkringar. Många dagliga aktiviteter innebär risk för förluster och hade kanske inte genomförts om man inte hade haft tillgång till försäkringar.

Hur bedömer försäkringsföretag risken?

Försäkringsföretaget bedömer den risk som varje ny försäkringstagare för med sig in i kollektivet. Premier och villkor för försäkringsavtalet bygger på försäkringsföretagets riskbedömningsprocess.

Olika försäkringar tillför olika risker som försäkringsföretaget måste ta hänsyn till. Ett trähus medför exempelvis en större brandrisk än ett tegelhus.

Resultatet av riskbedömningsprocessen skiljer sig åt mellan olika försäkringsföretag bland annat beroende på hur stora risker företaget är berett att acceptera. Försäkringsföretag har i princip två sätt att agera på. Det ena är att acceptera en risk och se till att prissätta den korrekt. Det andra är att undanta vissa händelser eller omständigheter.

Om den information som försäkringsföretag får samla in eller använda begränsas kan högre premier behöva tas ut för att kompensera för den osäkerhet som begränsningen medför. Det är därför viktigt att ha en god balans mellan vad ett försäkringsföretag får samla in och individens integritetsskydd.

Fördelar med en riskbaserad prissättning

En riskbaserad prissättning uppmuntrar försäkringsföretag till nytänkande så att de kan konkurrera effektivare med både pris och produkter. Genom att ta hänsyn till nya bedömningsfaktorer kan ett försäkringsföretag erbjuda billigare premier eller nya försäkringar mot risker som man tidigare inte kunde försäkra sig mot.

När försäkringsföretag exempelvis lär sig mer om hur sjukdomar kan diagnosticeras kan de erbjuda försäkringar för sjukdomar som de tidigare inte kunde försäkra. På samma sätt kan bättre beräkningar av översvämningrisker göra att man kan försäkra hus som tidigare inte kunde försäkras.

En riskbaserad prissättning kan också påverka enskilda personers beteende eftersom möjligheten att få låga premier kan uppmuntra individer till att minska sin risk genom att vidta förebyggande åtgärder.

Kan en försäkring påverka vårt beteende?

Det kan hända att den som har ingått ett försäkringsavtal ändrar sitt beteende till att bli mer risktagande. Bilägare som har en försäkring kör kanske mindre försiktigt än normalt eftersom de vet att kostnaderna för en krock betalas av försäkringsföretaget.

Detta ökade riskbeteende, även kallat *moral hazard* på engelska, kan medföra fler skador vilket kan medföra att premierna höjs för alla försäkringstagare. Den vanligaste metoden för att undvika *moral hazard* är självrisker av olika slag.

Försäkringsföretaget kan hamna i informationsunderläge

Riskbedömning syftar till att identifiera relevanta riskfaktorer och att fastställa premierna så att de korrekt återspeglar de risker som finns i kollektivet. Om ett försäkringsföretag inte har tillgång till samma information som försäkringstagarna kan det leda till att personer med högre risk erbjuds ”för låga” premier och därför tecknar försäkring i större utsträckning än personer med lägre risk. Riskerna i kollektivet blir då högre än vad försäkringsföretaget räknat med, vilket kan leda till höjda premier. Premiehöjningen kan innebära att försäkringstagare med låg risk säger upp sina försäkringar, medan försäkringen fortfarande är attraktiv för dem med hög risk. Det här kallas för moturval. Informationsunderläget kan leda till att försäkringen inte går ihop ekonomiskt för försäkringsföretaget och måste avvecklas.

Om exempelvis rökare och icke-rökare erbjuds en livförsäkring till samma premie – till följd av att försäkringsföretaget inte vet vilka som röker – har försäkringen ett större värde för rökare än för icke-rökare. Det är då mer sannolikt att en rökare tecknar en försäkring än att en icke-rökare gör det. Detta medför högre kostnader för försäkringsföretaget, vilket i sin tur leder till högre premier för alla. Om försäkringsföretaget däremot kan ta hänsyn till vilka som röker vid riskbedömningen kan försäkringsföretaget erbjuda en lägre försäkringspremier för icke-rökare än för rökare.

Och slutligen, vad är återförsäkring?

Återförsäkring är enkelt uttryckt en försäkring för försäkringsföretag.

Genom återförsäkring minskar ett försäkringsföretag sin risk för förlust genom att risken delas av ytterligare ett eller flera försäkringsföretag. Återförsäkring kan ske på flera sätt. Ett försäkringsföretag kan exempelvis överföra en del av en särskilt stor risk till ett återförsäkrings-

---

företag (fakultativ återförsäkring). Det kan också på förhand avtala om att löpande överföra en viss andel av samtliga risker (kontraktsbunden återförsäkring) mot en andel av den ursprungliga premien. Om en skada uppstår ersätter återförsäkringsföretaget försäkringsföretaget för sin del av den övertagna risken.

De ekonomiska kraven på ersättning som kan bli följden av exempelvis ett totalhaveri av ett passagerarflygplan eller en färja kan vara för stora att bära för ett enda försäkringsföretag. Genom återförsäkring kan man sprida kostnaderna för förluster så att även stora risker kan försäkras.

Riskbedömning är till för att skydda alla försäkringstagare. Ju mer information som ett försäkringsföretag har om risken för en enskild händelse desto bättre kan premien anpassas till den faktiska risken.

Vad kan försäkras?

För att det ska gå att försäkra sig mot en risk måste vissa förutsättningar vara uppfyllda.

Risken måste gå att definiera och vara mätbar

För att kunna få fram en rimlig premie måste ett försäkringsföretag kunna beräkna sannolikheten för att den försäkrade händelsen inträffar. Det kräver en analys baserad på försäkringsföretagets egen erfarenhet, branschuppgifter och andra källor.

Den som råkar ut för en oönskad händelse kan genom en försäkring få antingen ekonomisk ersättning eller annan kompensation. Risken måste gå att beskriva fullt ut för att undvika tvister om huruvida en skada har inträffat (och därför ska ersättas). Det måste också vara möjligt att sätta ett pris på kostnaden för skadan för att kunna fastställa vilken kompensationsnivå som krävs.

När det gäller försäkring mot bilstöld är det i regel enkelt att fastställa när händelsen inträffade och hur stor ersättning som ska betalas ut. Vid personskador vid en olycka kan det vara svårare att bedöma ersättningsstorlek och en bedömning kan komma att prövas av domstol om man inte kommer överens. Vid livförsäkringar, där de ekonomiska konsekvenserna av ett dödsfall i hög grad kan variera, är ersättningsnivåer normalt fastställda redan när försäkringen tecknas.

Risken måste vara slumpmässig och oberoende

Det är inte möjligt att försäkra sig mot en händelse som definitivt kommer att inträffa eftersom en sådan händelse inte medför någon osäkerhet. Det finns då ingen risk att överföra. Det ska vara omöjligt att helt förutse om och när en försäkrad händelse kommer att inträffa. Händelsen ska vara en följd av slumpen eller åtminstone vara utanför den drabbades kontroll för att inte resultera i ett överdrivet risktagande. En skada som orsakas av

---

slitage eller värdeminskning och händelser som framkallas frivilligt eller avsiktligt av den försäkrade kan i princip inte försäkras.

När det gäller livförsäkringar är det tidpunkten för döden som är okänd, även om den självklart kommer att inträffa förr eller senare.

Den försäkrade måste ha en koppling till det försäkrade

Det måste finnas en direkt koppling mellan den försäkrade och risken. En juridisk term för detta är att den försäkrade måste ha ett försäkringsbart intresse. Vanligtvis fastställs detta genom ägande eller annan direkt koppling. Enskilda personer har exempelvis försäkringsbara intressen i sina egna hem och fordon, men inte i sina grannars.

Någon måste vara villig att betala den riskbaserade premien

En premie bör vara rättvist beräknad samtidigt som försäkringsföretaget måste kunna ta tillräckligt betalt för försäkringen för att täcka framtida krav. Försäkringsföretaget behöver också täcka övriga kostnader och gå med vinst, precis som andra företag. Premien för en försäkringstagare måste ligga väsentligt under värdet av det försäkrade beloppet, så att en försäkring känns meningsfull. Denna balans uppnår man bäst på en öppen och konkurrensutsatt försäkringsmarknad.

Risken för katastrofalt stora förluster måste vara begränsad

För händelser som kan resultera i omfattande förluster kan försäkringsföretag använda sig av olika typer av återförsäkring för att minska sin egen risk. Detta är vanligtvis fallet när det gäller försäkringar som skyddar mot naturkatastrofer eller flygolyckor.

Försäkringen omfattar normalt endast skadeersättning

Utbetalningen som sker efter att en försäkrad händelse har inträffat täcker normalt endast för den förlust som faktiskt har inträffat. Försäkringstagare ska inte kunna göra vinst på försäkringsersättningar eftersom det skulle kunna ändra deras beteende så att sannolikheten för händelsen ökar.

Det är också skälet till att man normalt endast får ersättning en gång för varje skadehändelse, oavsett hur många försäkringar som tecknats. Att medvetet försöka få ut mer ersättning kan vara försäkringsbedrägeri. Detta drabbar i så fall andra försäkringstagare.

Det går inte att försäkra alla risker. För att det ska gå att försäkra sig mot en viss risk måste ett antal förutsättningar vara uppfyllda. Risken måste gå att mäta, vara slumpmässig och okänd i förväg.

Varför behöver vi försäkringar?

Försäkringar hjälper enskilda personer och företag att bedöma, hantera och minska sina risker. Försäkringar kan omvandla stora oförutsedda utgifter till hanterbara överblickbara kostnader. Utan försäkringar skulle många undvika vissa verksamheter eftersom dessa skulle kunna medföra så stora kostnader att det inte skulle vara möjligt att klara av dem.

Personer skulle till exempel vara mindre benägna att starta egna företag eftersom de då själva skulle vara helt ansvariga för kostnaderna vid exempelvis en brand, en olycka eller en stöld. Av samma skäl skulle många vara mindre benägna att köpa ett eget hem.

Försäkringar inger förtroende hos konsumenter och företag

Försäkringar ger individer trygghet i vardagen och ger företag möjlighet att driva sin verksamhet och minskar risken för att de inte ska kunna uppfylla sina åtaganden. Semesterfirare kan till exempel känna en trygghet när de bokar ett hotell som har en försäkring som kompenserar dem om något oförutsett skulle inträffa.

Försäkringar ger riskkontroll och främjar riskmedvetande

Samhället har stor nytta av en välfungerande konkurrensutsatt försäkringsmarknad som kan använda en riskbaserad prissättning för att uppmuntra till bättre riskhantering.

Möjligheten att få sänkta premier kan uppmuntra enskilda personer och företag att minska sina risker genom att förändra sitt riskbeteende eller vidta förebyggande åtgärder. Exempel på detta är personer som slutar

---

röka för att sänka sina livförsäkringspremier eller som installerar brandvarnare för att minska kostnaderna för hemförsäkringen. Ett vanligt sätt att uppmuntra säkrare bilkörning är att ge rabatter på bilförsäkringspremierna för skadefria år.

Försäkring tillgodoser sparande och pension

Försäkringsföretag är viktiga aktörer inom sparande och pension. Pensionssparande i försäkring är särskilt vanligt i Sverige jämfört med övriga EU-länder. Pensionsförsäkringar är viktiga för att skapa ekonomisk trygghet under ålderdomen, inte minst med tanke på att vi förväntas leva allt längre som pensionärer. Tjänstepensionen via arbetsgivaren är en viktig del av den framtida pensionen och likaså privat pensionsförsäkring.

Försäkringar bidrar till ett långsiktig sparande i ekonomin

Försäkringsföretag investerar delar av de premieintäkter som de erhåller. Särskilt livförsäkringsföretagen tillhandahåller försäkringar som kräver långsiktiga investeringar. Flödet av långsiktigt kapital till finansmarknaderna från försäkringsbranschen är viktigt för det finansiella systemet eftersom det bidrar till finansmarknadens stabilitet och funktion.

Utän försäkringar skulle många företeeser i det moderna samhället upphöra eller fungera mindre effektivt.

Regelverken är viktiga

Lagar, förordningar och andra regelverk bidrar till att försäkringstagare känner förtroende när de köper försäkringar och är en viktig del av konsumentskyddet. Regelverken bör göra det möjligt för försäkringsföretag att agera effektivt och kunna erbjuda försäkringar som enskilda personer och företag behöver och vill köpa.

Företagens produktutveckling och prissättning påverkas av de regelverk som finns på de marknader där de är verksamma. Särskilt vid internationell verksamhet är det viktigt att regelverken i olika länder överensstämmer med varandra så mycket som möjligt.

Det är viktigt att lagstiftare och myndigheter tar hänsyn till alla konsekvenser när man utarbetar eller omarbetar olika regelverk. Det är särskilt angeläget mot bakgrund av en åldrande befolkning och ett allt större eget ansvar för den egna pensionen. En välfungerande försäkringssektor kan ta ett ökat ansvar i samhället.

Nedan följer några exempel på områden där regleringar kan påverka försäkringsmarknaden och hur väl den fungerar.

Tillräckligt mycket kapital, men inte för mycket

Försäkringsföretag måste kunna tillhandahålla kostnadseffektiva försäkringar till försäkringstagare samtidigt som de måste ha tillräckligt med kapital för att betala ut ersättningar. Det är viktigt att det kapital som ett försäkringsföretag måste förfoga över står i proportion till de risker de tar. Regelverken på det här området måste utformas så att de inger förtroende hos konsumenterna samtidigt som de inte leder till överdrivna kapitalkrav på försäkringsföretagen.

Skulle ett försäkringsföretag tvingas ha ett överdrivet stort kapital finns det en risk för att kostnaden för detta drabbar försäkringstagarna, i form

---

av högre premier eller mindre generösa försäkringsvillkor. Det kan också leda till att enskilda personer och företag köper färre försäkringar och därför får stå för en större risk själva, med negativa konsekvenser för samhällsekonomin.

Differentiering, inte diskriminering

En person som vill teckna en försäkring vet normalt mer om riskerna än försäkringsföretaget. Försäkringsföretagens underläge kan delvis kompenseras genom en noggrann riskbedömning och god informationsinsamling. Detta gynnar alla försäkringstagare.

En effektiv riskbedömning är inte bara ekonomiskt effektiv, den bidrar också till att minska problemen med *moral hazard* och moturval som beskrivits tidigare.

Differentiering av premier är det mest rättvisa sättet att säkerställa att den premie som tas ut återspeglar risken på ett korrekt sätt. Individer i olika riskgrupper får olika premier medan individer inom samma riskgrupp får samma premie. Det är också det mest rättvisa sättet att säkerställa att så många som möjligt kan erbjudas en försäkring till ett överkomligt pris. Detta gynnar både försäkringstagare och samhället som helhet.

Ett effektivt regelverk, som tar hänsyn till försäkringars unika karaktär, är viktigt för en effektiv försäkringsmarknad.

Tryck: TMG Sthlm
Grafisk form: Jonas Ahlgren Design
Foto: Johnér bildbyrå

Svensk Försäkring

Svensk Försäkring Box 24043, 104 50 Stockholm Karlavägen 108
Tel 08-522 785 00 Fax 08-522 785 15
www.svenskforsakring.se